

mać konstytucji oktrojowanej, znalazła wówczas posłuch u przedstawicieli pozostałych państw okupacyjnych. Po oświadczeniu min. Mołotowa przedstawiciele Stanów Zjednoczonych, W. Brytanii i Francji wyrazili wówczas pogląd, że przyszła konstytucja niemiecka winna uzyskać zatwierdzenie przez Sojuszniczą Radę Kontroli³⁸. Nie jest to dodatkowe ograniczenie reprezentatywności narodu niemieckiego, gdyż pogląd ten jest logicznym rozwinięciem mechanizmu kontroli nad Niemcami w pierwszym okresie okupacji.

Obowiązek przedstawienia przyszłej konstytucji niemieckiej do zatwierdzenia przez Sojuszniczą Radę Kontroli nie zmniejsza w niczym prawa narodu niemieckiego do samostanowienia. Zagadnienie to skryształizowało się na tle głosowania ludowego zarządzanego przez Niemiecką Radę Ludową w dniach 23 maja do 13 czerwca 1948 celem uzyskania wypowiedzi narodu niemieckiego na temat stosunku do jedności Niemiec. Głosowanie ludowe oparte zostało na konstytucji weimarskiej z 1919 r. i ustawie o głosowaniu ludowym z 27 czerwca 1921. Prezydium Niemieckiej Rady Ludowej powiadomiło Sojuszniczą Radę Kontroli oraz wojskowych dowódców stref o zarządzeniu głosowania ludowego³⁹. W strefie radzieckiej odbyło się ono bez przeszkód, natomiast w trzech strefach zachodnich wydany został zakaz udziału w głosowaniu ludowym. W zachodnich sektorach Berlina aresztowano pewną ilość osób organizujących głosowanie ludowe. Wywołało to protest pisemny prezydium Niemieckiej Rady Ludowej skierowany do Sojuszniczej Rady Kontroli⁴⁰. Protest ten podkreśla reprezentatywność głosowania ludowego opartego na postanowieniach konstytucji weimarskiej oraz na nowych konstytucjach krajowych regulujących to zagadnienie. Równocześnie w proteście podkreśla się zgodność zarządzenia Niemieckiej Rady Ludowej z okupacyjnym prawem obowiązującym na terytorium niemieckim. Celem głosowania ludowego jest zapewnienie jedności Niemiec i zwrócenie uwagi na obowiązek poszanowania zasad demokratycznych. Są to cele — podkreśla protest — zgodne z umowami: jałtańską i poczdamską oraz z całym ustawodawstwem Sojuszniczej Rady Kontroli. Wyniki głosowania ludowego zakomunikowano w formie notarialnego aktu zarówno Sojuszniczej Radzie Kontroli jak i dowódcom wojskowym wszystkich stref. W ten sposób Niemiecka Rada Ludowa jeszcze raz podkreśliła swój reprezentatywny charakter oraz zgodność swych działań z umową poczdamską⁴¹.

Alfons Klafkowski

PIĘCIOLETNI PLAN GOSPODARCZEGO ROZWOJU NIEMIECKIEJ REPUBLIKI DEMOKRATYCZNEJ

1. Droga do Planu Pięcioletniego

W listopadzie 1951 r. Izba Ludowa uchwaliła Ustawę o Pięcioletnim Planie Gospodarczego Rozwoju Niemieckiej Republiki Demokratycznej. „Po raz pierwszy w dziejach naszego narodu — powiedział Heinrich Rau, zastępca premiera i przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego, w czasie debaty nad projektem Planu Pięcioletniego w Izbie Ludowej — przewidziany i prawem zatwierdzony został rozwój gospodarki narodowej; ukształtowane zostały warunki życia naszej ludności na okres lat pięciu“.

³⁸ „Europa-Archiv“ 1947, s. 699—700, 705, 710.

³⁹ „Neues Deutschland“ z 15. 4. 1948.

⁴⁰ „Deutschlands Stimme“ z 6. 6. 1948.

⁴¹ „Neue Zeit“ z dni 9. 7. 1948.

Długą i mozolną drogę musiała odbyć Republika, aby dojść do tego przełomowego etapu w swym życiu gospodarczym i politycznym. Dążyła ona do niego — mimo trudności — ciągle i konsekwentnie. Plan Pięcioletni, przewidziany z góry, zapowiedział już w październiku 1949 premier Republiki Grotewohl. Aby zrozumieć wartość tego wielkiego zamierzenia i dwuletni okres przygotowań, należy wnikać w specyficzne warunki, w jakich się znalazła Niemiecka Republika Demokratyczna, a przede wszystkim spojrzeć wstecz na miniony okres gospodarczego wysiłku.

Pięcioletni Plan Gospodarczego Rozwoju NRD nie jest pierwszym planem. Poprzedził go plan dwuletni. Właśnie dzięki niemu stało się możliwe zaplanowanie życia gospodarczego na okres pięcioletni. Plan dwuletni poprzedziły: najpierw półroczny plan na drugą połowę 1948 r. i tzw. „Aufbauplan 234“ z 1947 r. Celowo cofamy się tak krok za krokiem, aby podkreślić ogólną tendencję nowego organizmu politycznego do jak najwcześniejszego i jak najzupełniejszego uchwycenia w pewien plan wszystkich elementów jego życia.

„Przegląd Zachodni“ informował już czytelników o etapach odbudowy gospodarczej i planowaniu w Niemieckiej Republice Demokratycznej¹. Przecież godzi się ze względu na doniosłość zamierzenia przypomnieć najważniejsze momenty, kształtujące widoki rozwojowe NRD i równocześnie określające specyficzność warunków jej pracy.

Podział Niemiec sprawił, że gospodarka NRD z konieczności stanowiła fragment tylko gospodarki ogólnoniemieckiej. Nierównomierny podział dóbr gospodarczych, brak ciężkiego przemysłu i wielu ważnych surowców skomplikował proces odbudowy. Poważne zniszczenia wojenne tym bardziej utrudniały pracę. Konflikty natury politycznej, konflikty powodowane przez zachodnich aliantów oraz bońskich polityków sytuację tę pogorszyły.

Przeciwko tym wszystkim trudnościom stanął Front Narodowy Demokratycznych Niemiec z programem zainicjowanym przez SED w 1949 r. Program opracowano na gruncie już dokonanej przebudowy struktury gospodarczej kraju, co było najważniejszym zadaniem pierwszego etapu odbudowy. Etap ten obejmował reformę rolną, dzięki której rozdzielono pomiędzy chłopów, robotników rolnych i osadników 2.177.000 ha ziemi junkrów i obszarników. Stworzono 209.000 nowych gospodarstw chłopskich, a państwowe gospodarstwa rolne objęły ok. 10% całej produkcji rolniczej. Uspołeczniono kluczowe przedsiębiorstwa przemysłowe, banki i ubezpieczenia, a kapitał monopolistyczny i finansowy został zlikwidowany. Konstytucja Niemieckiej Republiki Demokratycznej w art. 19 ustaliła nowe cele i kierunki gospodarczego rozwoju, odpowiadające zasadom sprawiedliwości społecznej.

Na bazie właśnie tych przemian zaczęto gospodarcze planowanie oparte na doświadczeniach Związku Radzieckiego. Wyżej wspomniany „Aufbauplan 234“, czyli „wytyczne 234“, wydane 9. 10. 1947 jeszcze przez radziecką administrację wojskową, były tego pierwszym wyrazem. Plan miał duże znaczenie. Odegrał on rolę mobilizującą w stosunku do sił klasy robotniczej. W trakcie jego realizacji wykształcił się ruch współzawodnictwa pracy i racjonalizatorstwa, oraz współzawodnictwa pomiędzy przedsiębiorstwami. Na te momenty szczególnie należy zwrócić uwagę, ponieważ stały się one później dźwignią planu dwuletniego i obecnego Planu Pięcioletniego.

¹ „Etapy odbudowy gospodarczej i planowanie w Niemieckiej Republice Demokratycznej“, L. G., Przegląd Zachodni, 11/12—1950; tam również bibliografia dotycząca planowania gospodarczego NRD.

Półroczny plan z 1948 r. został już opracowany przez Niemiecką Komisję Gospodarczą. Jednakże za pierwszy narodowy plan gospodarczy w ścisłym tego słowa znaczeniu uważać należy dopiero plan dwuletni na lata 1949 i 1950, opracowany także przez wymienioną Komisję. Realizacja tego planu miała szczególne znaczenie dla rozwoju gospodarczego NRD: po pierwsze, wykonano go z nadwyżką, co było sprawdzianem sprawności organizacyjnej i dowodem dynamiczności mas pracujących; po drugie, stał się podstawą, na której oparto zamierzenia Planu Pięcioletniego. Produkcja przemysłowa, przewidziana w tym planie na 81 % produkcji z 1936 r., osiągnęła do końca 1950 r. 103 %. Przekroczył również cyfry przewidziane w planie dwuletnim przemysł: maszynowy, chemiczny i drzewny. W rolnictwie obszar zasiewów w 1948 r. wynosił już 94,8% w stosunku do 1938 r. Pod koniec planu dwuletniego przekroczono przedwojenny obszar zasiewów. W znacznym stopniu do osiągnięć planu dwuletniego przyczyniła się wzmożona wydajność pracy. Jeżeli przyjmiemy dla tej wydajności w 1936 r. wskaźnik 100, to w r. 1947 wskaźnik ten wynosił 56, w dwa lata później 85, a w 1950 r. podniósł się już do wysokości 93,8.

Pomyślnie wykonany plan dwuletni pozwolił na poważne zwiększenie norm żywnościowych, niżkę cen, zwyżkę płac od 8—15 % (w górnictwie do 30 %, w przemyśle metalowym do 25 %, w przemyśle maszynowym do 20 %), wreszcie podwyżkę rent i emerytur².

Jak wielkie znaczenie gospodarcze i polityczne miał plan dwuletni, niech świadczy fakt, że w Ustawie o Pięcioletnim Rozwoju Gospodarczym Niemieckiej Republiki Demokratycznej poświęcono mu naczelné miejsce.

Zarówno plan dwuletni, jak i Plan Pięcioletni cechuje atmosfera ostrej walki politycznej z zachodnio-niemieckimi kołami rządzącymi i ich poplecznikami. Trzeba tu pewne rzeczy sobie uprzytomnić, aby zrozumieć sens i atmosferę toczącej się walki. Chodzi przede wszystkim o jedność polityczną Niemiec. Tymczasem rozwój wypadków na zachodzie z roku na rok tę sprawę jedności oddalał. Pod koniec 1946 r. z połączenia stref okupacyjnych Stanów Zjednoczonych oraz Wielkiej Brytanii powstaje Bizonia; w 1947 r. nowy cios godzi w zasadę jedności Niemiec, mianowicie uregulowanie zarządu Zagłębia Ruhry; od 1948 r. rozpoczynają się narady londyńskie celem przygotowania utworzenia separatystycznych Niemiec zachodnich; w tym samym roku mamy w Niemczech zachodnich separatystyczną reformę walutową; w kwietniu 1949 — statut okupacyjny, a w drugiej połowie tegoż roku utworzy się separatystyczny rząd w Bonn. W 1950 r. spadł nowy cios, uderzający w zasadę jedności Niemiec, mianowicie układ w sprawie Saary. W ostatnim czasie nastąpiły jeszcze gorsze decyzje, a mianowicie plan Schumana, który ostatecznie dokonał pod względem gospodarczym podziału organizmu niemieckiego, a konferencja waszyngtońska, przede wszystkim zaś „statut generalny“ w sensie politycznym zupełnie oddzielił Niemcy zachodnie od reszty kraju, uzależniając je nie tylko politycznie, ale i militarnie od zachodnich aliantów.

Na przekór też istotnym potrzebom Niemiec powojennych i wbrew zasadom umowy poczdamskiej rozwinęło się życie polityczne Niemiec zachodnich, nie spełniających postulatów demilitaryzacji, denazyfikacji i demokratyzacji kraju. Z tym większą zatem siłą ku realizacji tych postulatów wystąpiła Niemiecka Republika Demokratyczna.

Tu też obok przeprowadzonej akcji, polegającej na likwidowaniu pozostałości hitleryzmu, rozpoczęła się, trwa i rozwija wielka rewolucja społeczna

² O wykonaniu planu patrz: Przegląd Zachodni, 1/2 — 1951.

i gospodarcza przynosząc zasadnicze zmiany w układzie stosunków politycznych NRD i tworząc zarazem nową kulturę ludową, demokratyczną i pokojową. Jeśli dla Europy nieobojętną jest rzeczą, jakie Niemcy wyłaniają się z chaosu wojny, to przecież dla Polski, sąsiadki nowych Niemiec, jest to szczególnie rzeczą ważną i interesującą. Toteż należy poświęcić planowi gospodarczemu NRD, który ma oczywiście wybitne znaczenie polityczne, właściwą uwagę.

2. Polityczne założenia Planu

Wystarczy tylko przejrzeć Ustawę o Pięcioletnim Gospodarczym Rozwoju Niemieckiej Republiki Demokratycznej i zaznajomić się choćby pobieżnie z najważniejszymi wypowiedziami politycznymi, a zwłaszcza z *exposé* Waltera Ulbrichta, zastępcy premiera i generalnego sekretarza Centralnego Komitetu SED w Izbie Ludowej, z okazji przedstawienia projektu planu, aby stwierdzić — co już zaznaczyliśmy — jak mocno z obecną sytuacją NRD związany jest okres poprzedniego planowania gospodarczego i jak ciężko Niemcy walczyć muszą z widmem narodowego rozbitcia, politycznego rozdwojenia, jak ostry jest zatarg dwóch działających na terenie Niemiec czynników — jednego demokratycznego, patriotycznego i dążącego do pokoju, drugiego faszystującego, imperialistycznego i zmierzającego do odwetowej wojny.

Ulbricht w swoim *exposé* mocno podkreślił, że Plan jest wyrazem wysiłku wszystkich pokój miłujących obywateli niemieckich zmierzającego ku ponownemu stworzeniu zjednoczonych, demokratycznych, pokojowych i niezależnych Niemiec. „Jesteśmy zdania — powiedział Ulbricht — że podział Niemiec może być tylko przejściowy“. Rozczłonkowanie Niemiec, powiedział dalej, stanowiło w historii zawsze przeszkodę do ich podniesienia się. Plan Pięcioletni jest dla całego narodu niemieckiego wskazaniem drogi do pokoju i demokracji, jest drogą do wydzwignięcia Niemiec z pomocą sił własnych. Wreszcie Plan Pięcioletni opiera się na gruncie przemian demokratycznych, które nastąpiły w NRD. Hasłem tych głównych założeń politycznych jest, jak powiedział Ulbricht, „wszystko przez lud, wszystko dla ludu“.

Plan Pięcioletni ma jeszcze inne oblicze, mianowicie pokojowe. Jak wielkie znaczenie przywiązuje NRD do tej sprawy, niech świadczy fakt, że nie tylko w *exposé* Ulbrichta — pomijając już inne wypowiedzi — sprawa ta znajduje się na miejscu poczesnym, ale znalazła ona swój skryształizowany wyraz w tekście samej Ustawy. W tym znaczeniu Plan jest walką o stworzenie pokojowych i postępowych Niemiec; przewiduje on podwojenie pokojowej produkcji przemysłowej, umożliwia zwiększenie produktów rolniczych do poziomu dotychczas w Niemczech nie znanego, zapewnia rozwój postępowej niemieckiej nauki, kultury i sztuki oraz służy rozwojowi prawdziwej ludowej kultury. Plan Pięcioletni bazuje na przyjaznych stosunkach i współpracy gospodarczej ze Związkiem Radzieckim i krajami bloku pokojowego. I w tym znaczeniu Plan ten stanowi dla Niemiec zachodnich wzór wyraźny, jak należy organizować międzynarodowe stosunki gospodarcze.

Urzeczywistnienie tych wszystkich założeń jest i będzie możliwe dzięki wielkiej wydajności pracy niemieckiej klasy robotniczej, szczególnie aktywistów, dalej naukowców, techników, inteligencji kupieckiej, pracujących rolników i wszystkich innych biorących udział w budowie nowych Niemiec. Podstawę zaś tych usiłowań stanowi współpraca i związek klasy robotniczej z pracującym chłopstwem. „Nasze wielkie dzieło odbudowy — powiedział

Ulbricht — może się udać tylko w warunkach pokojowych, dlatego Plan Pięcioletni jest planem pokoju“.

Ten pokojowy Plan zasadza się i na tym, że usunięta została w NRD władza monopolistów i wielkich właścicieli ziemskich, junkrów, że zmierza on do poprawy życia całego ludu w przeciwstawieniu do polityki gospodarczej Niemiec zachodnich; Plan pokojowy przewiduje szereg umów handlowych z innymi krajami, co utrwala współpracę międzynarodową; Plan ten, jako z ducha pokojowy, wskazuje, że zjednoczone i niezależne Niemcy rozwiązać mogą wszystkie problemy życiowe narodu niemieckiego bez interwencji i kontroli monopolistycznych kapitalistów, jak to się dzieje w Niemczech zachodnich. Wreszcie — jak w zakończeniu tej kwestii przy omawianiu planu powiedział Ulbricht — pokojowy Plan Pięcioletni wytycza drogę narodowi niemieckiemu do zdobycia zaufania innych narodów, drogę, która zaprowadzić może naród do szczęśliwej przyszłości; rzecz zaś szczególnie ważna, że Plan Pięcioletni wykazać może przed całym światem, iż istnieje możliwość pokojowego rozwiązania problemu niemieckiego.

Plan Pięcioletni NRD stoi w zasadniczej sprzeczności z polityką Niemiec zachodnich, zwłaszcza z planem Schumana. W Ustawie powiedziano wyraźnie, że imperialistyczne mocarstwa okupacyjne pod przewodnictwem amerykańskich monopolistów systematycznie przeprowadzają i pogłębiają rozdział Niemiec, że amerykański imperializm wznawia imperializm niemiecki jako swego głównego sojusznika, czyniąc z Niemiec zachodnich „Aufmarschgebiet des Atlantik-Kriegsblocks“. Pod tymi zgubnymi wpływami stale spada w Niemczech zachodnich produkcja pokojowa, wzrastają ceny, ubożeją pracownicy, wyzyskiwani przez zagranicznych i niemieckich monopolistów. Z całą energią realizowana tam jest remilitaryzacja, a wyniki konferencji waszyngtońskiej z całą dobitnością wykazują, w jaką sytuację polityczną wprowadzili Niemcy zachodnie Adenauer, Schumacher, Lehr, Kaiser i inni. W tym samym czasie Amerykanie prowadzą swoją politykę przygotowywania wojny przeciwko Związkowi Radzieckiemu, w której przede wszystkim ofiarą ma paść młodzież niemiecka. Ta droga Niemiec zachodnich nie otwiera żadnej perspektywy życiowej dla narodu niemieckiego. W przeciwstawieniu do tych akcji NRD bierze żywy udział w pracach na rzecz pokoju, przeciwko remilitaryzacji, za traktatem pokojowym, za stworzeniem ponownie zjednoczonych, pokojowych i demokratycznych Niemiec, do czego zaangażowała cały naród. Z samych pokojowych i demokratycznych założeń Plan Pięcioletni jest planem podniesienia dobrobytu i planem postępu na wszystkich odcinkach życia zarówno gospodarczego, jak naukowego, technicznego i kulturalnego, co ma oczywiście wielkie narodowe i historyczne znaczenie. Realizacja tych wielkich założeń przez NRD możliwa jest dzięki pomocy Związku Radzieckiego i krajów demokracji ludowej.

3. Główne zadania gospodarcze

Ustawa o Planie Pięcioletnim wyznacza w wielu punktach zasadnicze jego zadania gospodarcze. Plan ma przede wszystkim spełnić postulat szybkiego rozwoju sił produkcyjnych Republiki. Do końca Planu Pięcioletniego produkcja przemysłowa ma osiągnąć 192,3% w stosunku do stanu z 1950 r. Będzie to zatem podwojenie produkcji w porównaniu z 1936 r. Aby uniezależnić się gospodarczo od kapitalistycznych krajów, przewiduje się zwiększenie zdolności produkcyjnej na odcinku metalurgii i budowy ciężkich maszyn,

podobnie też zakładów chemicznych, a to zarówno poprzez rozbudowę, jak i budowę nowych przedsiębiorstw.

Gdy produkcja *brutto* w 1936 r. przedstawiała wartość 21.282 milionów DM (Deutsche Mark, marek niemieckich), w 1955 r. wyrażać się ona będzie w wartości 45.006,3 milionów DM. W poszczególnych gałęziach przemysłu podniesie się pod koniec Planu Pięcioletniego produkcja w procentach w porównaniu z 1950 r.: w metalurgii na 253,6, w mechanice precyzyjnej i optyce na 238,9, w przemyśle chemicznym na 204,4, w materiałach budowlanych na 209,8, w przemyśle lekkim na 199,6.

Uzyskanie tego celu możliwe będzie przy podniesieniu się produktywności pracy co najmniej o 72 %. Działalność aktywistów, ruch współzawodnictwa i zastosowanie nowych metod pracy zapewnią osiągnięcie tego wysokiego procentu.

Na odcinku rolnictwa przewiduje się podniesienie produkcji co najmniej o 57 %. Odpowiednio też do rozwoju przemysłu i rolnictwa planuje się poważny rozwój komunikacji. Zastosowanie wiedzy, wyników badań, postępu i techniki powinno wpłynąć zasadniczo na rozwój i historyczną przemianę tak w całym życiu, jak w gospodarczej produkcji. Zaplanowano też podwójnie przemysłu budowlanego oraz wysoki poziom techniczny prac budowlanych, który można będzie osiągnąć dzięki zastosowaniu mechanizacji i nowych konstrukcji. Szczególnie na tym odcinku Plan uwzględni odbudowę zniszczonych wskutek wojny miast, a dalej i budowę nowych ośrodków gospodarczych. W okresie lat pięciu zbudowanych będzie co najmniej 240.000 mieszkań, powierzchni mieszkaniowej ok. 10 milionów metrów². Budowę tych domów przeprowadzi się przede wszystkim w centralnych ośrodkach przemysłowych. Na odcinku handlu zagranicznego przewiduje się ożywioną współpracę i jej zwiększenie w szczególności ze Związkiem Radzieckim i krajami demokracji ludowej. Równocześnie na tym odcinku uwzględni się naukowo-techniczną współpracę. W porównaniu z 1950 r. handel zagraniczny podniesie się o 290 %.

W odniesieniu do warunków życia i poziomu życiowego ludności przewiduje się najpierw osiągnięcie przedwojennego standardu, a jego przekroczenie pod koniec pięcioletcia. W ciągu realizowania Planu produkcja środków żywnościowych w porównaniu z 1950 r. podniesie się na 186,9 %. Ogólna zaś suma płac podniesie się w okresie Planu Pięcioletniego o 131 %. W tym samym czasie przewiduje się również obniżenie cen żywności, przedmiotów powszechnego użytku itp.

Plan przewiduje znaczne podniesienie poziomu kultury całej ludności, rozszerzenie oświaty ludowej oraz rozwój postępowej nauki i sztuki niemieckiej. Jeśli chodzi o sprawy zdrowia pracujących, to w Planie przewidziano podwyższenie ilości miejsc w ośrodkach wczasowych, rozszerzenie organizacji wczasów i zapewnienie możliwości korzystania ze środków wychowania fizycznego najszerszym masom. W Planie uwzględniono budowę nowych poliklinik, ambulatoriów, jak i wykształcenie odpowiedniej ilości kwalifikowanych sił lekarskich i pomocniczych. Zaznaczono, że pokojowa gospodarka realizowana będzie bez jakichkolwiek zadłużeń się za granicą. Realizacja planem przewidzianej gospodarki stanowić ma fundament dla jednolitych, miłujących pokój i demokratycznych Niemiec.

Przyjrzyjmy się teraz bliżej poszczególnym dziedzinom życia gospodarczego, poczynając od przemysłu i rolnictwa, poprzez sprawy pracy i techniki do

zagadnień opieki nad obywatelem i zagadnień kultury. W przeglądzie tym nie uwzględniamy wszystkich zagadnień przedstawionych w Ustawie, ponieważ zawiera ona tak obszerny materiał, że nie byłibyśmy w stanie omówić go w ramach niniejszego artykułu. Niemniej kierowaliśmy się chęcią przedstawienia pewnej syntezy tak, aby całość zagadnienia pokazać w możliwie jasnym świetle, przez uwypuklenie spraw najważniejszych, przez zbiorowe łączne ujęcie szeregu zagadnień w jednym z rozdziałów. W uwagach końcowych zaakcentujemy szczególne momenty, towarzyszące pracy nad wielkim dziełem odbudowy i budowy Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

4. Przemysł

W Planie ustalono, że wartość całej produkcji przemysłu *brutto* wynosić będzie w 1955 r. 45 miliardów DM. W porównaniu z 1950 r. jest to bardzo poważna różnica, wówczas bowiem wartość produkcji zaplanowano na 23,4 miliardy DM. Z założeń ogólnych planowania na odcinku przemysłu wymienić trzeba następujące momenty: odbudowa i rozwój energetyki, górnictwa, metalurgii i możliwe jak najbardziej całkowite wyzyskanie budownictwa maszynowego, odtworzenie i rozszerzenie przemysłu chemicznego, wreszcie zupełna rekonstrukcja i rozwój tych gałęzi życia gospodarczego, których produkty przewidziane są na eksport.

Rozmiar produkcji przewidzianej do 1955 r. w poszczególnych gałęziach życia gospodarczego w procentach, w stosunku do 1950 r. przedstawia się następująco:

energetyka	182,7
górnictwo	169,7
metalurgia	253,6
budowa maszyn	214,8
elektrotechnika	189,3
mechanika precyzyjna i optyka	238,9
chemia	204,4
materiały budowlane	209,8
obróbka drzewa	134,5
przemysł tekstylny	183,7
przemysł lekki	199,6
celuloza i papier	157,3
surówka drzewna	81,6
przemysł poligraficzny	139,—
przemysł spożywczy	186,9

Jeśli chodzi o rozmiar produkcji ważniejszych wytworów do 1955 r., to w porównaniu z 1950 r. przedstawia on się w procentach, jak niżej:

energia elektryczna	176,8
węgiel brunatny	164,2
węgiel brunatny-brykiet	161,5
ruda żelazna	910,—
surówka	594,—
stal w blokach	313,—
walcówka	288,—

energomotory	610,—
zaopatrzenie dla metalurgii i górnictwa	271,—
zaopatrzenie dla przem. materiałów pędnych	206,—
obrabiarki	188,—
pompy chemiczne i kompresory	218,—
wagony towarowe	179,—
wagony osobowe	231,—
samochody osobowe, typ BMW	232,6
samochody osobowe, typ DKW	427,—
samochody ciężarowe	2.460,—
produkcja traktorów	212,8
maszyny rolnicze	154,3
sole potasowe	112,5
kwas siarkowy	193,—
sody żrące	200,—
soda kaustyczna	646,—
benzyna	204,—
cement	287,9
tkaniny wełniane	205,5
tkaniny bawełniane	278,5
bielizna trykotowa	220,5
odzież trykotowa	282,—
obuwie skórzane	299,9
mięso (produkcja <i>brutto</i>)	212,—
tłuszcze zwierzęce <i>brutto</i>	214,—
olej roślinny	155,8
masło	158,1
połowy ryb	514,5
cukier	147,3
spirytus-rektyfikat	174,9

Dla uspołecznionych przedsiębiorstw przewidziano w okresie lat pięciu wzrost produkcji *brutto*, licząc w porównaniu z 1950 r., na 224,8 %, natomiast dla przedsiębiorstw prywatnych na 166,7 % również w porównaniu z 1950 r. Przedsiębiorstwa rzemieślnicze mają podnieść produkcję na 166,5 %. Dzięki szybkiemu i bardzo poważnemu rozwojowi przemysłu podstawowych materiałów i ciężkich maszyn przewiduje się rozwój produkcji w przedsiębiorstwach uspołecznionych na 81,2 % w stosunku do 1950 r. Wszystkie gałęzie przemysłu mają zwiększyć asortyment towarów i polepszyć jego jakość.

W poszczególnych gałęziach przemysłu przewiduje się w okresie Planu Pięcioletniego następujące osiągnięcia:

- w energetyce: podniesienie produkcji do 1955 r. w porównaniu z 1950 r. na 182,7 %, wyprodukowanie energii elektrycznej 33.414 miliardów KWh. Dla wykonania tego wielkiego zadania przewiduje się w szerokich rozmiarach budowę i rekonstrukcję ośrodków energetyki.
- w górnictwie: zwiększenie wydobycia węgla, produkcji brykietów, koksu w proporcji do potrzeb Planu Pięcioletniego, wydobywanie rudy żelaznej, miedzi, soli potasowych przy zastosowaniu w jak największym stopniu wszystkich technicznych możliwości, aby przemysł hutniczy i che-

miczny zaopatrzyć było można w potrzebne surowce. Przewiduje się w górnictwie następujące osiągnięcia:

	1955		1955:1950 (1950=100)
węgiel brunatny	225,2	mil. t	164 %
węgiel kamienny	3,5	„ „	124,8 %
ruda żelazna	3,65	„ „	910 %
ruda miedziana	2,65	„ „	330 %
sole potasowe	1,5	„ „	112,5 %
brykiet	60,8	„ „	161,5 %
piryt	122	tys. t	134 %

c) w przemyśle hutniczym według zamierzeń Planu Pięcioletniego Republika ma się uniezależnić od importu czarnych i kolorowych metali. W tym celu Plan przewiduje podniesienie produkcji surówki żelaznej do 2 mil. t. surówki stalowej w blokach do 3,1 mil. t, walcówki stalowej do 2,2 mil. t, wyrobów z walcówki do 90 tys. t. Dla wykonania tego planu przewiduje się odbudowę pięciu metalurgicznych zakładów i budowę kombinatu huty żelaznej „Wschód“.

d) W przemyśle chemicznym zmierza Plan do zapewnienia eksportu towarów, zaspokojenia potrzeb gospodarki rolnej i w ogóle całej pokojowej gospodarki narodowej. Produkcję ustala się tutaj w wysokości 204 % w stosunku do 1950 r. Ponieważ dotychczasowe osiągnięcia w tej dziedzinie nie dorównują innym, zwrócono uwagę w Planie na to, ażeby już w pierwszym okresie nastawić produkcję na maksymalną wydajność. Rozwój produkcji w poszczególnych najważniejszych gałęziach przemysłu chemicznego przewiduje się następująco:

	1955 (w tys. t)	1955:1950 w % (1950=100)
sody żrące	300	200
kwask siarkowy	450	193
soda kaustyczna	640	646
nawozy azotowe	300	130
nawozy fosforowe	140	580
kauczuk syntetyczny	70	176
mydło	99,3	290
benzyna	927	204
materiały pędne	650	148
plandeki	1.200 tys. szt.	270
jedwab sztuczny	34.500 t	367
włókno sztuczne	126.800 „	148,5

e) W przemyśle materiałów budowlanych ustalono szczególne jego zadania: najpierw ze względu na zniszczenie kraju wskutek działań wojennych, po drugie ze względu na zależność od tego przemysłu szeregu innych odcinków życia gospodarczego, w szczególności innych dziedzin przemysłu, metalurgii, komunikacji i rolnictwa. Toteż przewiduje się podniesienie na 1955 r. w stosunku do 1950 r. produkcji cementu na 4.000 tys. t, tj. 287,9 % (1950=100), cegły 3.300 mil. szt., tj. 239,8 %, dachówki 641 mil., tj. 225,5 %.

f) W przemyśle budowy maszyn powstają podobnie ważne zadania ze względu na potrzeby górnictwa, hutnictwa, przemysłu chemicznego, komunikacji itd. Różne dziedziny przemysłu potrzebują wielkich elektrycz-

nych maszyn, generatorów, transformatorów, motorów specjalnych. Dalej potrzebny jest sprzęt elektryczny, maszyny precyzyjne, optyczne itd. Plan więc przewiduje aktywny udział i współpracę w tym zakresie naukowców, techników i konstruktorów nowych maszyn. Zgodnie z tymi potrzebami, przewidziano w planie rozwój produkcji następująco: (procenty podajemy wg 1950=100) zaopatrzenie dla przemysłu metalurgicznego i górnictwa 224,6 tys. tj. 271%, dla przemysłu materiałów pędnych 42,2 tys. tj. 206%; dla wyposażenia transportu i dźwigów przewidziano produkcję wartości 283 mil. DM, co stanowi 229,4%; jeśli zaś chodzi o produkcję maszyn rolniczych, przewidziano ją w wartości 102 mil. DM, tj. 154,3%.

- g) W przemyśle lekkim wzięto pod uwagę przede wszystkim potrzeby ludności z myślą o podniesieniu jej materialnego standardu życiowego. Rozwój produkcji w poszczególnych gałęziach tego przemysłu przewidziano następująco: produkcja nici 262 tys. t, tj. 156,4%, tkanin 525 mil. m², tj. 201%, pończoch i skarpet 230 mil. par, tj. 198,3%, trykotów 135,8 mil. szt., tj. 226,5% i obuwia skórzanego 24 mil. par, tj. 299,9%.
- h) W przemyśle spożywczym: przy rozplanowaniu produkcji zwrócono uwagę głównie na mięso, nabiał i ryby. Rozmiar całej produkcji przemysłu spożywczego do 1955 r. ustalono w wartości 6.635 mil. DM, co stanowi przyrost 187% w porównaniu z 1950 r.

W Planie przewidziano również rozwój krajowego przemysłu uspołecznionego, jak też i wykorzystanie zdolności przemysłowych przedsiębiorstw prywatnych.

5. Rolnictwo

Do głównych zadań rolnictwa w Planie Pięcioletnim należy przede wszystkim podniesienie w jak największej mierze zbiorów i hodowli zwierząt. Do 1955 r. powierzchni zasiewów podnieść się do 5.126 mil. ha, tzn. o 102,3% więcej aniżeli w 1950 r. Przeciętnie zbiory w ważniejszych kulturach ustalono w planie następująco:

	w kwint. z ha przeciętnie
zboża strączkowe	25
oleiste	17
buraki cukrowe	315
ziemniaki	205

Odpowiednio do tej ustalonej wydajności przewidziano cały zbiór jak niżej:

	1955:1950 w %	1955:1934/8 w %
zboża strączkowe	125,3	111,1
oleiste i włókniste	159,7	743,9
buraki cukrowe	119,5	127
ziemniaki	119	129

Celem osiągnięcia tak wysokiej produkcji rolniczej zaplanowano także podniesienie zaopatrzenia rolnictwa w środki nawozowe, a mianowicie w nawozy azotowe o 124% więcej niż w 1950 r., w fosforowe o 163%, a potasowe o 118%.

Dla zaopatrzenia świata pracy w mięso i produkty zwierzęce przewidziano wzrost pogłowia w następujących rozmiarach:

	1950	1955	1955:1950
	w tys. szt		w %
koni	722,9	725,3	100,3
bydła (razem)	3.614,7	4.400	121,7
w tym krów	1.616,4	2.600	160,9
świń (razem)	5.704,8	7.620	133,6
w tym macior ponad 6-miesięcznych	446,2	731	163,8
owiec (razem)	1.058,3	1.800	165,9
w tym owiec matek	567,5	1.200	211,3

Ustalono też w planie podniesienie produktywności zwierząt przewidując:

	1950	1955	1955:1950
	w tys. szt		w %
roczny udój na krowę w kg (3,2% zawartości tłuszczu)	2.130,5	2,650	124,4
ubój świń, na 1 swinie w kg	100	115	115
bydła na 1 szt w kg	181	250	138,1

Szczególne zadania spoczywają na majątkach uspołeczniionych, które mają dawać produkcję wysokiej wartości, jak najbardziej zmechanizować pracę i stanowić wzór dla innych.

Aby rolnictwo mogło spełniać swoje zadania wyznaczone planem, ustalono też w proporcji do tych zadań stopień dalszej mechanizacji prac na roli przez zwiększenie parku maszynowego i ośrodków wypożyczania maszyn. W okresie pięcioletnim wzrośnie udział maszyn w pracach rolnych następująco:

traktorów	z 10.834	na 37.500
traktorów-pługów	„ 10.654	„ 38.500
traktorów-kultywatorów	„ 2.323	„ 12.100
traktorów-siewników	„ 820	„ 6.600
traktorów-wiązarek	„ 4.383	„ 10.500
młockarek	„ 7.072	„ 8.350

Zgodnie z przewidzianymi w Planie pracami inwestycyjnymi, zaplanowano w latach 1951—1955 pobudowanie 236 domów i budynków administracyjnych i gospodarczych w ośrodkach wypożyczania maszyn. Równolegle do tych inwestycji przewidziano prace melioracyjne: regulację rzek, osuszanie bagien, ochronne pasy leśne, tamy zabezpieczające od powodzi itd. Rozplanowano również odpowiednie szkolenie celem zwiększenia liczby fachowych sił na wszystkich odcinkach życia związanego z rolnictwem. Niemniej uwzględniono w planie naukowe prace badawcze tak, iż będą one związane jak najściślej z praktyką.

W Planie mocno podkreślano, że rozwój rolnictwa jest w dużym stopniu zależny od wprowadzenia nowych form organizacyjnych, przede wszystkim demokratyzacji wsi, rozszerzenia postępowej techniki rolnej, wykorzystania dotychczasowych doświadczeń i ogólnego rozwoju życia kulturalnego. Niemniejszą uwagę zwraca Plan na sprawy społecznej organizacji pracy rolniczej jak i organizacji życia rolniczego w ogóle, następnie na konieczność zwiększenia działalności spółdzielni rolniczych odpowiednio do potrzeb wsi.

Plan gwarantuje chłopstwu, jak czytamy w Ustawie, zbyt całej produkcji.

Dla zupełnej realizacji zamierzeń Planu na odcinku rolnictwa przewiduje się dalszy udział i jeszcze większe uaktywnienie demokratycznych partii i masowych organizacji, w szczególności zaś organizacji chłopskich i rolniczych. Rolnictwo świadome być musi, że wypełnienie Planu na wszystkich odcinkach życia gospodarczego zależne jest od podniesienia produkcji żywności dla potrzeb narodowych. „Podniesienie produkcji rolniczej — powiedziano w Ustawie — jest najważniejszym zadaniem naszego chłopstwa“.

6. Sprawy pracy i techniki

Jakkolwiek w Ustawie sprawy te omawiane są na różnych miejscach, to połączyliśmy je razem i przedstawiamy w jednym rozdziale, ponieważ merytorycznie wiążą się z sobą. Jest rzeczą oczywistą, że przy tak rozległych zamierzeniach gospodarczych, jakie ustalił Plan, istnieje przede wszystkim potrzeba wykształcenia wielkiej liczby nowych kwalifikowanych sił pracowniczych: techników, inżynierów i fachowców we wszystkich dziedzinach życia gospodarczego. Przewidziano zatrudnienie 7,1 mil. osób w gospodarce narodowej, co stanowi już podniesienie o 13% w stosunku do 1950 r. W szczególności zwrócono uwagę na zwiększenie ilości pracujących w dwóch gałęziach przemysłu, a mianowicie w górnictwie węglowym i górnictwie w ogóle. Plan przewiduje podniesienie ilości pracujących w przemyśle do 119%, a w budownictwie do 132%, zakładając wskaźnik z 1950 r. na 100. W ten sposób w okresie pięcioletnim do pracy zostanie zaangażowanych 797.000 nowych ludzi. W liczbie tej uwzględnia się także poważny udział kobiet, których we wszystkich przedsiębiorstwach gospodarki narodowej zajętych będzie do 39%, a w przedsiębiorstwach uspołecznionych zatrudnienie kobiet podwyższy się z 27 na 39%.

Dla podniesienia kwalifikacji zawodowych wyznaczono w Planie Pięcioletnim ogółem w całej gospodarce 1.170.000 miejsc dla praktykujących uczniów, w tym w przemyśle 486.000, w budownictwie 100.000, w komunikacji 56.000. Szkolnictwo średnie i wyższe zawodowe ma wykształcić 165.000 nowych kwalifikowanych sił dla gospodarki narodowej.

Dalszym zagadnieniem jest sprawa podniesienia wydajności pracy. W przemyśle wydajność ta ma wzrosnąć o 60%, a w przemyśle budowlanym o 58% w stosunku do 1950 r. Przeciętnie dla wszystkich gałęzi przemysłu przewiduje się podniesienie wydajności do 172% (zakładając 100 w 1950 r.), w tym metalurgii 188, w budowie maszyn 183, w chemii 212. Realizację tych wysokich wymogów uzyska się przez wprowadzenie nowej techniki produkcyjnej, lepszej organizacji pracy, jeszcze większego uaktywnienia współzawodnictwa pracy, mechanizacji, wynalazczości i narad produkcyjnych.

Podniesienie więc wydajności pracy możliwe będzie dzięki powszechnemu zastosowaniu w całej gospodarce narodowej postępu technicznego. Konieczna przeto jest — zgodnie z tym, co Plan w pełni uwzględnia — współpraca nauki i techniki ze wszystkimi ośrodkami badawczymi, laboratoriami i czynnymi przy poszczególnych przedsiębiorstwach biurami konstrukcyjnymi. Z drugiej strony, przewiduje się w jeszcze szerszym zakresie rozwiniecie akcji wymiany doświadczeń ośrodków naukowo-technicznych i współpracy ze Związkiem Radzieckim i z krajami demokracji ludowej. Dalszym przejawem pracy nauki i techniki ma być wprowadzenie w życie w jeszcze większej mierze norma-

lizacji i typizacji. Szczególnie nauka i technika mają się zatroszczyć w swych badaniach o sprawę zwiększenia, uszlachetnienia i lepszej przeróbki węgla, żelaza, mechanizacji górnictwa, metalurgii itp., następnie lepszego rozwoju ośrodków produkujących maszyny, sprawy komunikacji i transportu, przemysłu budowlanego, gospodarki energetycznej itd. itd. W latach 1950—1955 przewiduje się dla naukowych badań i rozwoju doświadczeń z budżetu państwowego sumę 790 mil. DM, z czego poszczególne ministerstwa na przeprowadzenie tych prac otrzymają 500 mil. DM.

W okresie pięcioletnim, tzn. do końca 1955 r., ma nastąpić, jak przewiduje Plan, obniżka kosztów własnych w całej produkcji przemysłowej co najmniej o 25,8 % w stosunku do 1950 r. M. i. przewiduje się obniżkę kosztów własnych w metalurgii o 40,7 %, w budownictwie maszyn o 33,4 %, w przemyśle chemicznym o 30,3 %, w górnictwie o 12,9 %, w przemyśle tekstylnym o 24,6 %, w produkcji środków żywnościowych o 17,2 %. Obniżkę kosztów własnych zrealizuje się przez podniesienie wydajności pracy, wprowadzenie do produkcji typizacji, modernizację aparatu produkcyjnego, wreszcie przez oszczędności materiałowe.

Równocześnie z podniesieniem wydajności pracy przewidziano podwyżkę płac robotników, urzędników, inżynierów i techników w całej gospodarce narodowej o 16,5 %, w przemyśle o 20 % w porównaniu z 1950 r. Gdy się uwzględni zwiększoną liczbę zatrudnionych i podniesione zarobki, to ogólna suma płac wyniesie na 1955 r. o 131 % więcej aniżeli w 1950 r. Jeśli chodzi o przedsiębiorstwa uspołecznione, przewiduje się podniesienie liczby osób otrzymujących wynagrodzenie w wyniku umów zbiorowych na zasadzie wydajności w stosunku do ogólnej liczby pracujących z 62 % w 1950 r. na 83 % w 1955 r.

7. Na innych odcinkach życia gospodarczego

Inwestycje w zakresie wielkiej odbudowy. Szczególne miejsce w Planie Pięcioletnim zajmują inwestycje. Dotyczą one wszystkich gałęzi gospodarki narodowej. Całość zamierzonych prac inwestycyjnych i przewidzianych na nie kredytów wyraża się w sumie 28.614 milionów DM. W poszczególnych gałęziach gospodarki narodowej przypada na inwestycje mil. DM:

przemysł	15.372
transport i komunikacja	2.671
gospodarka rolna, leśna, wodna	1.764
handel	533
oświata, nauka i sztuka	1.423
zdrowie i opieka społeczna	657
młodzież i sport	300
budownictwo mieszkaniowe i nowych osiedli wiejskich	3.456
gospodarka miejscowa	894

Punkt ciężkości przy nowych wkładach spoczywa na przemyśle. Przewiduje się tutaj przede wszystkim rozbudowę oraz budowę nowych ośrodków produkcji energii, materiałów pędnych, hut, stalowni i walcowni, fabryk budowy maszyn i fabryk chemicznych. Wszystkie inne gałęzie przemysłu jak i przewi-

dziane w Planie rozwoju dziedziny życia gospodarczego muszą być ściśle związane z tym najważniejszym zadaniem.

Dalszym poważnym zamierzeniem inwestycyjnym jest odbudowa miast zniszczonych. Plan przewiduje budownictwo mieszkaniowe, budownictwo dla celów kultury i budowlę dla celów komunalnych jak i administracyjnych. Na pierwszym miejscu postawiono tutaj odbudowę stolicy Niemiec Berlina, a dalej ważniejszych przemysłowych i kulturalnych centrów życia Republiki, jak Drezna, Lipska, Magdeburga, Chemnitz, Dessau, Roztoki i Wismaru. Ogólna wartość sum przeznaczonych na budownictwo o charakterze społecznym, kulturalnym i mieszkaniowym przewidziana dla 53 ważniejszych miast Republiki wynosi w Planie 4,16 miliardów DM. Na przestrzeni lat 5 w miastach tych odbuduje się lub wybuduje nowych 10,1 milionów m² powierzchni mieszkaniowej.

Dla spełnienia tych wielkich zadań Plan przewiduje w jak największym stopniu techniczny rozwój przemysłu budowlanego, a wartość wydajności budownictwa podnosi z 1,7 miliardów DM w 1950 r. na 4,22 miliardy w 1955 r. Uspołecznione zaś przedsiębiorstwa budowlane podniosą swą wydajność w stosunku do 1950 r. na 178,2%. Równocześnie ustalono obniżkę kosztów własnych uspołecznionych przedsiębiorstw co najmniej o 26,3%.

Dla zapewnienia realizacji tego wielkiego planu przewidziano właściwą politykę materiałową oraz potrzebną mobilizację środków finansowych z odpowiednich źródeł.

Materiałowe zaopatrzenie gospodarki narodowej. W związku z podniesieniem się poziomu dobrobytu materialnego ludności stają przed gospodarką narodową wielkie zadania. Toteż przewiduje się jak najbardziej planową współpracę oraz inicjatywę wszelkich organów instytucji i władz gospodarczych zmierzających do planowego zużycia materiałów, tzn. do ustalenia norm zużycia tych materiałów. Przewiduje się też współpracę central handlowych ze wszystkimi ośrodkami produkcji i ustalenie jednolitego planu rozprowadzenia produktów oraz rozszerzenie i polepszenie systemu umów pomiędzy państwowymi ośrodkami zaopatrzenia a przedsiębiorcami prywatnymi i rzemieślniczymi. Jednym bowiem z głównych zadań Planu Pięcioletniego jest osiągnięcie przedwojennego standardu życiowego, a nawet jego znaczne przekroczenie.

Rozwój komunikacji. Wielki wzrost produkcji towarowej i rosnący handel zagraniczny stawia komunikację przed nowymi wielkimi zadaniami. Toteż przewidziano w Planie podniesienie się wydajności w kolejnictwie wyrażające się w miliardach taryf t/km: zamiast 14,6 w 1950 r. 25,2 w 1955 r., co stanowi wzrost o 173%, a w żegludze zamiast 1,49 w 1950 r. 2,3 w 1955 r., tj. wzrost o 156%.

Poczta. Proporcjonalnie do przewidzianego rozwoju gospodarki narodowej ustalono nowe zadania w dziedzinie służby pocztowej i łączności.

Las y. W poważnym stopniu uwzględniono w Planie zadania gospodarki leśnej, przede wszystkim w polityce zalesienia, jak i na odcinku przemysłu leśnego.

Rzemiosło. Na odcinku rzemiosła ustalono wzrost wydajności na 7,078 miliardów DM w 1955 r. wobec 4,424 miliardów DM z 1950 r., co stanowi 160%.

Handel zagraniczny. Jeśli chodzi o rozwój handlu zagranicznego, to podniesie się on — zakładając w 1950 r. 100% — na 290% w 1955 r.

8. *Podniesienie dobrobytu materialnego i kulturalnego ludności pracującej*

Jak już zaznaczono, w głównych założeniach gospodarczych Planu przewiduje się do końca 1955 r. nie tylko osiągnięcie przedwojennego standardu życiowego ludności, ale i znaczne jego przekroczenie. Nastąpi to przede wszystkim wskutek podniesienia się produkcji i płac pracowników przemysłowych oraz podniesienia się dochodu ludności pracującej na roli, jak również wskutek równoczesnej obniżki cen środków żywnościowych i artykułów pierwszej potrzeby co najmniej o 28 % oraz przewidzianej obniżki podatków dla pracującej ludności. Zapotrzebowanie środków żywnościowych jak i też towarów przemysłowych na głowę ustala się na 1955 r. w porównaniu z 1950 r. następująco: (1955:1950 w %)

mięso i wyroby mięsne	191
mleko	217
jajka	368
tłuszcze	176
ryby i wyroby z ryb	355
cukier	166
tkaniny (wszystkie gat.)	230
obuwie skórzane	376
odzież trykotowa	436
bielizna trykotowa	331
mydło	410

Ilość towaru w wyniku wykonania Planu Pięcioletniego podniesie się 2,5 razy w stosunku do 1950 r., a tym samym przekroczy ilość towarów wyprodukowanych w 1936 r. Obrót towarów w handlu detalicznym wyniesie na 1955 r. wartość równającą się sumie 27 miliardów DM, co w porównaniu z 1950 r. wynosi 159 %. W związku z coraz to bardziej rozszerzającymi się zadaniami handlu przewiduje się w okresie pięcioletnim poszerzenie sieci placówek handlowych, punktów sprzedaży wszelkiego rodzaju i różnego typu zarówno spółdzielczych, jak prywatnych.

Dzięki wyłączeniu z życia narodowego wielkich kapitalistów, junkrów i właścicieli ziemskich coraz to większa część dochodu narodowego przeznaczana jest na potrzeby pracujących i na rzecz rozwoju kulturalnych i socjalnych urządzeń służących całemu narodowi. Plan Pięcioletni przewiduje podniesienie dochodu narodowego co najmniej o 160 % w stosunku do 1950 r.

W parze ze staraniami o podniesienie materialnego dobrobytu ludności idą, zgodnie z Planem, starania o zdrowotność całej ludności. Dla tych celów przewiduje się rozbudowę szpitali i klinik, ich unowocześnienie, zaopatrzenie w nową aparaturę i obsadę kwalifikowanym personelem. Ogólna suma środków finansowych przeznaczonych ze strony państwa na zdrowie podniesie się w 1955 r. w stosunku do 1950 r. o 155 %, liczba szpitali, poliklinik i ambulatoriów podniesie się z 2.350 na 2.770, liczba zaś zakładowych poliklinik i przychodni z 2.430 na 5.170, natomiast miejsc w sanatoriach z 6.053 na 10.000.

Celem odciążenia pracujących kobiet liczba żłobków wzrośnie do 1955 r. tak poważnie, że ilość miejsc dla dzieci wyniesie 39.500, gdy w 1950 r. było ich tylko 4.335.

Dla zapewnienia tak ludności miejskiej, jak wiejskiej właściwej opieki lekarskiej przeznaczono w Planie na ten cel środków inwestycyjnych wartości 532 milionów DM.

Niezależnie od tego rozszerzy się sieć domów wypoczynkowych, a liczba miejsc w nich wzrośnie o 24.000.

Na odcinku kultury, w sprawach młodzieży i sportu Ustawa przewiduje przede wszystkim podniesienie poziomu w tych dziedzinach tak wśród ludności miejskiej, jak wiejskiej. W tym celu zwiększy się jeszcze bardziej udział dzieci robotników i chłopów w studiach wyższych. Do 1955 r. na etaty państwowe w dziedzinie oświaty ludowej, rozwoju kultury wraz z inwestycjami na tym odcinku przewiduje się sumy o 48% wyższe niż w 1950 r. Do tegoż roku podniesie się liczba szkół ogólnokształcących i zawodowych do 12.410. Liczba studiujących na wyższych uczelniach podniesie się z 26.890 w 1950 r. na 43.600 w 1955 r. Równocześnie też podniesie się liczba sił nauczycielskich z 88.486 na 113.820. Z myślą o odciążeniu pracujących kobiet przewiduje się podniesienie liczby miejsc w przedszkolach i ośrodkach wypoczynkowych na 463.000 w 1955 r. przy 337.837 w 1950 r. W odpowiednim też stopniu zwiększy się liczba wychowawców z 15.559 na 35.000.

Dla podniesienia poziomu kulturalnego pracujących i bliższego zaznajomienia ich z najlepszymi niemieckimi dziełami literatury, sztuki i nauki, podobnie jak i z kulturą postępowych krajów planuje się tworzenie domów kultury i szeregu podobnych ośrodków, a zwłaszcza szerokiej sieci bibliotek ludowych, jak również podwojenie wydawnictw naukowych, pedagogicznych i literatury pięknej, tak że produkcja w tym zakresie osiągnie 40 mil. tomów w 1955 r. Ogólna suma funduszy na prace inwestycyjne na odcinku oświaty ludowej i kultury wyniesie w latach 1951—1955 — 1,204 mil. DM.

Celem zapewnienia młodzieży niemieckiej wychowania w duchu pokojowym oraz w trosce o jej zdrowie fizyczne stworzy się domy pionierów, obozy, domy młodzieżowe itp. W czasie wykonywania Planu Pięcioletniego wzrosną nakłady państwa na rzecz młodzieży i sportu o 209% w stosunku do 1950 r.

9. Plan wypracowany przez naród

Podaliśmy najgłówniejsze dane dotyczące Planu. Zestawienie cyfr i lakoniczne niezbędne, uzupełniające informacje oczywiście nie wystarczają. Trzeba się zapoznać z przemówieniami Ulbrichta i Raua, aby całkowicie zdać sobie sprawę z wielkości zamierzonego dzieła. Dodatkowe wyjaśnienia natury politycznej jak i dotyczące perspektyw gospodarczego rozwoju NRD w szeregu publicystycznych i dziennikarskich artykułów uzupełniają dopiero obraz całości. To jedno. Rzecz druga: nie spełnilibyśmy dobrze roli sprawozdawcy wielkiego Planu, gdybyśmy nie zwrócili uwagi na szczególne akcenty towarzyszące temu wielkiemu dziełu. Zarówno w Ustawie, jak w przemówieniach wyżej wymienionych mężów stanu mocno podkreślono społeczny charakter wielkiego dzieła gospodarczego. Rau powiedział: „Przedłożona przez rząd Ustawa o Planie Pięcioletnim powstała dzięki aktywnemu

udziałowi i współpracy milionów pracujących naszej Republiki, którzy w przedsiębiorstwach i instytucjach, na wsiach i urzędach przedyskutowali zagadnienie i wygotowali propozycje. Jest to zatem przez sam naród opracowany plan rozwoju naszego życia na najbliższe lata". Stało się więc tak, jak mówi o tym art. 21 Ustawy konstytucyjnej ustalając zasadę bezpośredniego udziału obywateli Republiki w pracach nad planowaniem życia gospodarczego. Ulbricht ze swej strony zwrócił również uwagę, że Plan ten dotyczy tak pracy, jak i życia każdego robotnika, chłopa i naukowca, słowem, każdego obywatela N. R. D.

Ale charakter społeczny wielkiego dzieła ogranicza się nie tylko do wspólnego jego opracowania. W Ustawie powiedziano wyraźnie, że przeprowadzenie Planu Pięcioletniego wymaga ze strony wszystkich obywateli NRD głębokiej narodowej i politycznej świadomości i zupełnego oddania się realizacji tego zadania. Toteż Ustawa nakłada na władze administracyjne i wszystkie z nimi współpracujące czynniki obowiązek spopularyzowania całego Planu gospodarczego i informowania o nim celem jak największej mobilizacji całego narodu wokół niego³.

Ściśle w związku z tym Ustawa też podkreśla konieczność dalszego zbliżenia się i tym lepszej jeszcze współpracy robotników i pracującego chłopstwa. Mocno na moment ten zwrócił uwagę w swym przemówieniu premier Ulbricht, wyznaczając robotnikom i chłopom szczególne zadania oraz podkreślając zależność pracy jednych od drugich i znaczenie ich wysiłku dla ich własnego dobra i dobra Republiki.

Dalej powszechnie zwrócono uwagę we wszystkich wystąpieniach na nie mniej wielkie znaczenie współpracy robotników z naukowcami i inteligencją techniczną.

Jest rzeczą oczywistą, że szczególną rolę w wielkim dziele pięcioletniego planowania gospodarczego odegrały partie polityczne, a zwłaszcza przodująca organizacja klasy robotniczej NRD — SED. Z jej to inicjatywy projekt Planu Pięcioletniego był przedmiotem obrad lipcowego kongresu partyjnego w 1950 r. W sierpniu tegoż roku premier Republiki projekt Planu przedstawił Prezydentowi. W ślad za tą inicjatywą poszły inne partie polityczne, a mianowicie CDU, LDO, NDP, podobnie zresztą jak i wszystkie organizacje masowe.

Dopiero gdy do tych momentów dodamy wyżej już skreślone na wstępie uwagi o głównych politycznych i gospodarczych założeniach Pięcioletniego Planu gospodarczego, otrzymamy obraz całości.

³ Jako przykład realizacji tego postulatu patrz: Schriftenreihe des Fünfjahrplans: 1. Methoden der Wirtschaftsplanung, 2. Forschung und Technik in der Wirtschaftsplanung, 3. Die Entwicklung der Masseninitiative, 4. Die Arbeitskräfteplanung, 5. Die Materialversorgung, 6. Die Schwerindustrie, 7. Der Maschinenbau, 8. Die Leichtindustrie, 9. Die Nahrungs- und Genussmittelindustrie, 10. Die Landwirtschaft und der Wirtschaftsplan, 11. Die neuen Aufgaben der Forstwirtschaft, 12. Das neue Bauschaffen und die Bauwirtschaft, 13. Der Handel und die Versorgung der Bevölkerung, 14. Der Verkehr und das Transportwesen, 15. Das Post- und Fernmeldewesen, 16. Der Aufbau einer demokratischen Kultur. Wydawnictwo „Die Wirtschaft“, Berlin.

Wszystko, co tylko w NRD zdolne do pracy, zmobilizowano do wielkiego dzieła. Jak społeczne i polityczne akcenty dominują w mowach referentów Planu w Izbie Ludowej, w publicystyce i prasie, tak i na tym znamienym akcencie kończy się tekst samej Ustawy głosząc wyraźnie, że: „każdy obywatel naszej Republiki zobowiązany jest całą swą mocą współpracować w wielkim, historycznym dziele odbudowy“.

Edward Serwański

ZYCIE POLITYCZNE

(za okres od 1. 4. do 31. 5. 1952)

Wokół „układu ogólnego“. W dniu 26 maja podpisany został w Bonn tzw. „układ ogólny“ (*Generalvertrag*) między „republiką związkową Niemiec zachodnich“ i trzema zachodnimi mocarstwami okupującymi. Rokowania nad tym układem, parafowanym jesienią r. ub. w Paryżu, toczyły się od szeregu miesięcy i termin podpisania był przesuwany.

Układ ogólny składa się z traktatu głównego, którego tekst opublikowany został przy podpisaniu, oraz z kilku porozumień dodatkowych, trzymany dotychczas w tajemnicy i znanych jedynie w ogólnych zarysach. Są to: Układ o prawach i obowiązkach zagranicznych sił zbrojnych i ich członków w republice związkowej; układ finansowy; układ regulujący zagadnienia powstałe skutkiem wojny i okupacji; porozumienie w sprawie Berlina; wreszcie statut przewidzianego w traktacie głównym trybunału rozjemczego.

Traktat ogólny zastępuje, zgodnie z art. 1, dotychczasowy statut okupacyjny w trzech strefach zachodnich Niemiec. Mocarstwa zachodnie zachowują jednak „posiadane przez nie dotąd lub wykonywane prawa w zakresie stacjonowania wojsk w Niemczech i ochrony ich bezpieczeństwa, w zakresie spraw Berlina i Niemiec jako całości, wraz z problemem ponownego zjednoczenia Niemiec i kwestii traktatu pokojowego“. „Repu-

blika związkowa powstrzyma się od wszelkich kroków, które by naruszały te prawa i będzie współpracowała z trzema mocarstwami dla ułatwienia im wykonywania tych praw“ art. 2).

Art. 3 określa granice, w jakich rządowi bońskiemu wolno prowadzić politykę zagraniczną.

Zgodnie z art. 4, mocarstwa zachodnie mogą nadal stacjonować swoje wojska wedle uznania na terytorium Niemiec zachodnich, rozstrzygając przy tym bez ograniczeń o ich liczbie i rozmieszczeniu. Mocarstwa zobowiązują się jedynie do „konsultowania rządu bońskiego, o ile zezwala na to sytuacja wojskowa“. Natomiast rząd boński obowiązany jest współdziałać w całej rozciągłości, zgodnie z traktatem głównym i porozumieniami dodatkowymi, ażeby ułatwić tym wojskom ich zadanie. W roli wojsk okupujących Niemcy zachodnie mogą przy tym występować także oddziały nie należące do sygnatariuszy układu ogólnego. Traktat zobowiązuje ponadto Niemcy zachodnie do podpisania również układu o utworzeniu „zachodnio-europejskiej wspólnoty obronnej“.

Zgodnie z art. 5, mocarstwa okupacyjne mają prawo o każdym czasie ogłosić stan wyjątkowy. Niezależnie od tego każdy dowódca wojskowy może wedle własnego uznania i bez uprzedniego ogłoszenia stanu wyjątkowego ująć w swoje ręce pełnię